

ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ.

MORBI NATURA.

695.

ACTENUS enarratae, atque indicatu suarum causarum explicatae, actiones principes, quae in corpore humano exercentur per motum humorum in vasis suis, perque horum renixum in illos: vocantur vocabulo recepto Functiones: hae vero solent distingui in vitales, naturales, animales, sexus, privatas, publicas: Vitales, quae vitam faciunt ita, ut haec iis carere nequeat; sunt actio musculosa cordis, actio secretoria cerebelli, actio pulmonis, sanguinisque, & spirituum per organa illa, horum arterias, venas, nervos, circuitus; unde patet has in sua perfectione multum e quidem augeri, minui, posse, vita tamen adhuc superstita; ut, ipso corde exsecto, brevis tamen, & aliqua species vitae non modo, sed & motus superest¹, imo & cursus:

3 Vesal. VII. 19. p. 570.

fus : Naturales , quae assumpta sic mutant , ut in naturae nostrae partem abeant ; sunt actiones viscerum , vasorumque , & humorum , recipientes , retinentes , moventes , mutant , miscentes , secernentes , applicantes , excernentes , consumentes ; quae etiam admodum differre possunt : Animales , quae ita in homine contingunt , ut vel Intellectus humanus ejusmodi ideas inde concipiat , quae illi actioni corporeae unitae sunt , vel Voluntas aut his actionibus excitandis operetur , aut iis natis moveatur : sunt Tactus , Gustus , Olfactus , Visus , Auditus , Perceptio , Imaginatio , Memoria , Judicium , Ratiocinium , Animi affectus , Motus voluntarii ; in quibus omnibus est quoque ingens graduum diversitas. proinde jam physicè intelligitur , quid sit proprie Vita , quamdiu illa duret , in quibus accuratè consistat , quibus carere possit tamen utcunque perdurans : item inde scitur , Sanitatem esse facultatem corporis aptam omnibus actionibus perfectè exercendis . Constat denique omnes effectus actionum illarum revocari posse ad motus determinatos , & ad immutationem assumptorum .

696. Status corporis viventis tollens facultatem exercendae actionis cujuscunque (695.) vocatur Morbus. Cujus ergo idea est absentiae requisiti ad exercitium possibile

le actionis, vel praesentiae repugnantis exercitio eidem. Nec mentio animae facta in hac definitione: quia corporis statum determinatum idem animae status individue comitatur; & quia Medicina, in solum corpus agens, consuetae animae conditiones restituit; tum etiam quoniam mentis mutata conditio ignoratur, nec bona vel mala noscitur sanitati, nisi effectu corporeo jam nato, edito, cognito.

697. Proinde omnes morborum quorumcunque naturae cognoscendae, & inveniendae sunt in variis conditionibus diversimode affecti corporis bene observatis, enarratis, explicatisque. Nec juvant, quae de principio animato his intermiscuerunt Egregii in arte nostra Viri, ut cuilibet sincero indagatori, & aestimatori rerum apparebit.

698. Qui itaque haberet perfectè intellectas omnes conditiones requisitas ad Actiones, ille perspiceret clare defectum conditionis ex cognito morbo, & rursus bene caperet ex cognito defectu naturam morbi inde necessario sequentis. Quae scientia Πα-
 ρολ. γ'α appellatur, inque suas partes dividitur (34.).

MORBORUM DIFFERENTIAE.

699. **U**t itaque actiones, sic morbi, distinguui possunt; ut conditiones ad actiones, ita & harum defectus; hinc 1. Morbi partis solidae simplicis, organicaeve, 2. Humorū morbi, horum naturam, copiam, accidentia, spectantes; 3. Morbi ex his binis compositi, qui humani, masculini, foeminini. Ad quas classes summas omnes compendio duci queunt.

MORBI SIMILARES.

700. **M**orbus partis solidae simplicissimae, Similaris dictus, proprie 1°. Obtinet in fibra ultima; quae quum sit corpus merè terrestre, tenue, simplex, nervosum, vel ex nervis oriundum, conflatum ex partibus terrestribus subtilissimis, certi vi, medioque pingui glutine, connexis, patietur inprimis morbos nimii roboris, nimiae debilitatis, rigiditatis, laxitatis, unitatis solutae: quatuor quidem priores semper habent rationem certam ad *συνετηρίαν* sui corporis: hinc diversitas uni salubris, morbosa saepenumero alteri est.

701. Idem morbus, una cum suis differentiis

rentiis (700.) obtinet 2°. In membrana minima ex fibris hujusmodi junctis, vel intertextis, facta; & 3°. In canalibus minimis nerveis cylindrica concretione cava talis membranae constitutis; 4°. In membrana contexta ex talibus canaliculis, usu fibrarum fungentibus; 5°. In canalibus ex tali membrana composita factis, quae sunt omnia vasa majora corporis, vario gradu compositionis admodum differentia; 6°. in iis partibus solidis, quae ex canalibus humore distendente orbis, compressis, concretis, constant; vel quae ex humore crassescente, atque una cum proprio vase coërcente concreto, in unam quasi singularem partem crassiorem abeunt: si enim examinantur morbi omnibus his seorsum spectatis accidentes, deprehenduntur modo esse mox descripti.

702. Quin etiam in his partibus semel sanis morbi oriri queunt malae structurae, si solida minima nutrientia mala, vel male apponuntur; & quidem particula apponenda mole, figura, soliditate, mala evadere potest; appositio autem mala iterum videtur tantum habere morbos eosdem, ac sunt jam descripti (700.).

703. Qui enim ulterius inquirat in originem horum morborum, jam sanè tractabit vitia humorum, aut incidit in subtilitatem
sen-

sensibus abditam, nec utilem Medico: quare etiam morbi Similares Temperiei, Elementarii, aut totius Substantiae, in scholis vocati, hic profecto locum habere non possunt, nec intelligi; sed ad compositos, si queunt, legandi.

MORBI ORGANICI.

704. **U**bi autem pars quaedam corporis composita ex partibus enumeratis (700. 701.) valet actionem motu humorum peragendam munere instrumenti peragere, aut aliud quoddam munus vi suae conformationis efficere, tum spectari potest vel in se, ut pars solida, vel ratione habita ad suum humorem contentum: si prius sit, tum morbi Organici dicti in ea recensentur commodissime ad quatuor hasce classes:

1. Figurae laesae in externa, vel in interna, superficie, tum in accidentibus utriusque, asperitate, laevitate, rectitudine, curvitate, laxitate, densitate, cavitare, soliditate; qui morbi malae Conformationis appellantur.

2. Numeri in excessu, vel in defectu.

3. Magnitudinis auctae, vel imminutae.

4. Situ, nexus, hinc mobilitatis excedentis, deficientis.

705. Ipsa vero superficies prius sana, deinde vero laesa, consistet vel in adunatione partium componentium variata, vel in morbis humorum ibidem peccantibus.

706. Quatenus autem superficies format cava, ut fiant meatus, sinus, receptacula, peccare potest numero, unde raro morbi, vel magnitudine cavitatis factae exsuperante, aut deficiente.

707. Si naturalis cavitatis capacitas augeatur nimium, aut si nova quaedam formatur, oritur triplex malum, quod ἀναστόματος, ἀπλήθους, ἀλείψεως, appellatur: in primo dilatatae cavitatis ora emittunt retinenda: in altero partes membranas constituentes sic divelluntur, ut interstitia hiantia nascantur demittentia continendum: in tertio denique contingit cohaerentium vera separatio: unde merentur retineri hae morborum species, saepe in unam diaeresin exeuntes, quandoque se restituentes, & optime ex mechanicis explicandae.

708. Aucta vi humoris vas nimis auctum quoad capacitatem constituit morbos in materie trajiciendâ, secernenda, excernenda, peccantes.

709. Cavitatis autem imminutae quintuplex censetur species, I. ἐμφραξις, cavitatis

tis obturatio per viscosum, crassum, grumofum, inflammatorium, calculosum, gypseum, purulentum, adiposum; ipsa vasorum cava ocludens. 2. *Στενοχωρία*, angustatio viae, quando enatus tumor in substantia propria membranae, constituentis cavitatem, meatum arctat, & impedit. 3. *Θλίψις*, laterum mobilium compressio; quando causa externa membranas vasis sibi invicem apprimens, cavitatem per gradus minuit, tandem perfectè tollit. 4. *Σύμθουσις*, quando latera cavum formantia vel *Θάλασσαι* vel *ἐμφυεῖς* penitus coalescunt ita, ut tota aboleatur capacitas interior, quo & referri solet. 5. *Συνίησις*, qua dicuntur vasa inanita, collapsa suas cavitates amittere; intelligi potest in iis, quae ultra tonum distenta per morbosam materiem nimia *κένε-αγγεία* evacuantur subito. An & huc referri debet vasis contractio nimia per vim excedentem fibrarum orbicularium?

710. Numero autem excedente pars organica raro peccat, ut morbo; nisi inde sequatur laesa actio: sed à defectu laborat saepe, ut pro morbo annumerari debeat.

711. Sed magnitudo in parte organica morbofa saepe habetur, quae tum etiam excessu aut defectu peccat. Prior complectitur tumores, *ὑπερστροφώσεις*, nodos, *tophos*,

phos, exostoses; hic plerumque potest referri ad cavitatis angustationem circâ fines angustos, dilatationem verò in medio; aut ad κακοχυμίαν, ἐκχύμασιν, Αἱρίσεις. Posterior autem adest, ubi requisita magnitudo partis ad agendum minuitur; estque ejus conceptus in κενεαγεία, ἀτροφία, φθίσει, nimiâ contractione in temperie nimis strictâ, mutilatione.

712. Denique est morbus organicae partis consistens in compositione malâ cum aliis partibus; quae quidem in situ, nexuque, haeret, & in quâ mobilitas, vel immobilitas partis, continetur. Ad hunc morbum ergò pertinent, figura nectendorum laesa; ligamentorum nectentium nimia accuratio; eorundem peccans elongatio, horum laxitas; aut rigiditas; tandem disruptio; materiae inter nectenda requisitae absentia, aut depravatio; aut peccans praesentia; distorsio; subluxatio; luxatio; quibus tres morbi postremi sursum, deorsum, antroorsum, retrò, introrsum, extrorsum, contingentes varia iis nomina, ad intellectum eorum utilia, imponunt; Herniae umbilicales, inguinales, scrotales, vesicae, in viris, femorales in foeminis, tum omenti, intestini, pinguitudinis, aëris, aquae, in eas ingressus; uteri prolapsus, vesicae, & intestini recti; musculorum, tendinumque

inprimis eorum ex debitis locis exsilitio ; membranaceorum vinculorum eos proprio loco retinentium laxatio , ruptio ; primarii sunt huc pertinentes morbi , intellectu sane perquam necessarii in Medicinâ.

713. Est & morbus parti solidæ , tam simplici , quam organicæ , communis , qui dicitur Solutio continui simpliciter , si in parte simplicissima fit ; sed in parte organicâ compositâ variè denominatur à naturâ partis , à diversitate causæ , à discrimine applicationis ; huc ergo spectant vulnus , scissura , fissura , punctura , contusio , ulcus , corrosio , dilaceratio , ruptura , fractura , fissura , exfoliatio , caries , spina ventosa.

HUMORUM MORBI.

714. **U**T ritè intelligantur deinde morbi humorum , atque accurato digerantur ordine , scire est dotes in iis requiritas esse vel universales cuicunque liquori necessarias ; vel singulares , quibus donantur humani ; denique privati hujus , illiusve , singularis hominis indolem in humore constituentes. Universales quidem sunt , ea parvitas partium , quæ omnem fugiat sensum nudum , tam parvus nixus in contactum mutuum

tuum, ut minimâ vi sensibili superari queat; ea superficierum lubricitas, ut se invicem vix implicent. At respectu naturae humanae accedunt plurimae equidem aliae dotes, unde profectô & multi admodum morbi oriuntur.

715. Qui omnes morbi tamen revocari facile possunt ad copiam, vel qualitatem, laesam, si fluida quidem in se spectantur.

716. Si autem considerantur quatenus coërcentur in solidis definitis, tunc loco imprimis, aut proportionem, peccare deprehenduntur.

717. Humoris boni ea abundantia, quae laedit functiones, vocatur *πληθύνειν*. Quae intelligitur conceptâ bonâ chylosi, haematopoiesi, concurrentibus unâ cum pariori exhalantium dispendio. Hinc describunt, quod sit vel ad vasa, vel ad vires.

718. Humoris boni ea inopia, quae laedit functiones, rarô adest, nisi subitô vis externa eam effecerit, quum caeterum mala simul adsit in humoribus temperies.

719. Humoris qualitas illa, quae laedit functiones; *κακότητα* appellatur. Ea est vel haerens in fluidis, quatenus spectantur seorsum partes componentes simul massam fluidi; vel in totâ mole fluidi simul consideratâ ut parte ad constituendum corpus humanum concurrente.

720. Si consideratur morbosa indoles in unâquâque particulâ humoris, ea haerebit vel in mole auctâ aut minutâ, vel in soliditate particulae nimiâ aut minore; vel in figurâ, tum in rigiditate, flexilitate, elasticitate, cohaesione variâ, aut denique divisibilitate, consistet.

721. Molis auctae in partibus humorum idea exhibet horum immeabilitatem, ἔμφραξις, in vasculis minoribus ἀτροφίαν, σύμψυσιν, συνίχισιν.

722. Molis minutae in partibus humorum idea exhibet Ἀγρωχήν, & κενεαγγείαν, nimiam.

723. Soliditas aucta in partibus humorum si concipitur, habetur vis nimis immutans tam solida, quam fluida, & simul intelligitur in solidis partibus ἀνασώμωσις, Ἀπιδήσις, Ἀλίψεσις in fluidis vero nimia attenuatio & attritus.

724. Si intelligitur soliditas nimis immutata, concipitur inertia tam in vasa, quam in fluida, hinc & quies, & cita cohaesio.

725. Peccat particula humoris suâ figurâ tum imprimis, quando à naturâ sphaericâ recedens angulosam acutam induit; hinc motum suum integrum parvae parti applicans acris fit; recessus hi varii sunt, sed commodissimè revocantur i. ad acrimoniam me-

re

rè mechanicam dictam, ubi, omnibus iisdem manentibus, sola figura in angulos solidos acutos componitur. 2. ad acrimoniam salinam dictam, quae hic inprimis est muriatica, ammoniaca, acida, alcalescens, fixa, volatilis, simplex, composita. 3. ad oleosam, quae est olei in spiritus attenuati, olei attritu nimio quasi exusti, olei salini, olei terrestri, olei acris quasi exusti salini & terrestri simul. 4. ad saponaceam acrimoniam, qualis in venenis animalium & vegetantium deprehenditur. 5. ad acrimoniam ex quatuor praecedentibus compositam, tum & eam, quae ab assumptis acris in corpore saepe nascitur; ut à vitriolis metallicis.

726. Est & morbus gravis, vixque sanabilis humoris, si ejus particulae tam rigidae, ut vi corporis humani subigi, inque idoneas massulas figurari, dividique, nequeant.

727. Sed & eadem nimis mutabiles in suis figuris morbosae sunt: etenim, complanatis superficiebus, auctis contactibus concrescunt.

728. Quin & notabilis est morbus in partibus nimium elasticis nostrorum humorum: quippe qui nimium mutat assiduo omnem humorum compagem, ad minimam mutationem caloris, aut motus comprimementis.

729. Imo & nimis firma cohaesio corpusculi in qualibet particula mala est: nam impeditur sic productio minorum molecularum ex majoribus, quae tamen tam necessaria ad integritatem Vitae. Contra vero nimis facilis divisibilitas nocens est; namque repugnat constantiae Sanitatis, & Vitae.

730. Et sunt fane hi morbi maximi quidem momenti in Scientia Medica, & intellectus eorum basis certè optimè Pathologiae: intelligi tamen vix queunt, nisi accuratissima observatione suorum effectuum, quos in corporibus aegris praestant: unde & patet sic humorum *ιδιοσυγκρασιαν* morbosam optimè perspicere.

731. Si autem spectaveris humores totos simul, deprehendes morbos eorum praecipuos esse, vel nimiam fluiditatem, vel nimiam tenacitatem, tum excedentem horum motum per vasa, aut quietem eorundem nimiam, aut denique morbum compositum ex vitiis recensitis (717. ad 731.) hactenus.

732. Oriuntur & morbi notabiles in humoribus manentibus iisdem, sed sola mutatione loci morbofis redditis; cujus mali duae sunt classēs: 1. si nimis aucta diametro vasis, crassiores humores recipiuntur canalibus arctioribus, qui sensim angustiores fiunt.

2. si

2. si ruptis quomodocunque vasis exeunt humores, colliguntur in interstitiis à distensione factis inter partes solidas corporis; intelliguntur huc pertinere, inflammatio, aneurisma verum, varix, fugillatio, aneurisma spurium, ἐκχυσίσις, à sanguine errante in suo loco. Tum oedema, pustulae, hydrops membranae cellulosaе, capitis, thoracis, abdominis, uteri, ovarii, testium, scroti, peritonaei, habitus totius corporis, à lymphâ similiter peccante. Tandem emphysemata ab aëre. Creberrima omnium sedes in membrana cellulosa, tenella, facile distendenda, laceranda.

733. Humores autem hi stagnantes, collecti, effusi, calore & quiete putrescunt, purulenti, ichorosi, rodentes, acres, fiunt, stamina tenella solida destruunt, unde sinus, fistulae, ulcera, gangraenae, sphaceli, canceri, & similia.

734. Sunt autem hae (699. ad 734.) primariae morborum differentiae, ex ipsâ natura eorum petitae, quae certè maximam partem adeò foecundae aliis producendis morbis, ut hinc fere etiam inter causas morborum recenferi mereantur.

735. Ufu vero obtinuit inter Medicos, ut praeterea distinxerint morbos ex quibusdam accidentibus externis, quae quam plurimis diversissimis communia sunt, quae ta-

men distinctiones, & usum in Medicinâ celebrem habent, licet nimium subtili divisione multiplicati sint, omiſſis ergo aliis praecipue sunt sequentes.

736. 1. Ratione causae sunt, *ιδιοπάθεια*, *συμπάθεια*, *πρωτοπάθεια*, *δευτεροπάθεια*, haereditarius; connatus, acquisitus.

2. Ratione Subjecti sunt; morbi aetatis, puerorum, juvenum, adultorum, senum; morbi generis, masculini, foeminini, virginei, gravidae, parientis, nutrientis; tum universales & particulares.

3. Ratione Temporis; acutissimi intrâ quatuor dies terminandi; peracuti intrâ septem; acuti intrâ dies viginti; chronici reliqui omnes; dein verni, vel autumnales, continui, continentes, intermittentes.

4. Ratione Effectuum; salubres, benigni, maligni, sanabiles, insanabiles, lethales, contagiosi.

5. Inprimis ratione Status; initii, progressus, status, decrementi, finis.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗΣ.

737. **C**ausa morbi vocatur, quae morbum praesentem facit. Semper fere res physica jam praesens est. Aut re vera producit novum statum in solidis, & in
flui-

fluidis, qui morbus ferme ipse. Aut tollit rem requisitam omninô ad exercitium functionis.

738. Si illa praeextitit quodammodô in corpore ante effectum productum, Interna vocatur; si autem extrâ corpus existens, inde ei applicata, morbum parit, Externa dicitur.

739. Internae laedunt plerumque primô humores, deinde partes solidas; Externae ut plurimum prius afficiunt solidas, & humores deinde; venenatos paucos, & contagiosos, morbos forte exceperis.

740. Causa proxima morbi appellatur tota illa simul, quae totum jam praesentem directe constituit; haec semper est integra, sufficiens, praesens, totius morbi, sive simplex fuerit, sive composita. Hujus praesentia ponit, continuat, morbum. Hujus absentia eum tollit. Est fere eadem res ipsi integro morbo. Hinc inquisitu utilissima, maximè necessaria.

741. Causa remota morbi dicetur illa, quae corpus ita mutat, ut aptum sit suscipere morbum, si adhuc alia accesserit. Non est ergô integra unquam, nec sufficiens illi morbo producendo. Nec alia illa accedens sola eum pareret; at utraque simul. Ergô utramque simul eradicandam jubet Medicina. Ambae junctae faciunt causam proximam.

742. Causa remota corpori inhaerens vocatur Praedisponens, vel προηγεμενη; estque talis v. c. temperies, plethora: cacochymia.

743. Causa, quae remotae accedit, eam excitat, ut morbum faciant simul, appellatur προκαταρκτη, vel προφασις, quibusdam Occasio. Solis nocet praedispositis, ut fiat talis morbus. Aliquandô est interna, quandoque externa.

744. Hae posteriores omnium commodissimè, atque memoriae juvandae aptissimè reduci possunt ad quatuor classes iis indagandis, digerendisque, apprimè utiles: quae sunt:

1. Ingesta. Aër. Cibus. Potus. Medicamen. Venenum. Quae per spiracula cutis, narium; per meatus oris, pulmonis, oesophagi, ventriculi, intestinorum, pudenda muliebria, introgeruntur, Specie visibili, invisibili, fumo, haustu, deglutitu, enemate, infuso.

2. Gesta. Motus corporis totius, partisve, affectus animi quicunque. Quies utriusque. Hinc Somnus, & Vigilia, huc quoque referentur.

3. Retenta. Excreta. sive salubria. sive recrementa. sive morbosa.

4. Applicata externa corpori. Aër. Vapor. Fomentum. Balneum. Vestis. Lini-
men-

mentum. Unguentum. Emplastrum. Vulnerans. Contundens. Erodens.

745. Quae eadem in sex classes alii dividunt titulo Rerum non naturalium digestas: quas nempe recensent ita, ut sit. 1. Aër. 2. Cibus, potus, 3. Motus, quies. 4. Animi affectus. 5. Retenta, excreta. 6. Somnus, vigiliae. Hoc nomine donatae, quia usu, vel abusu, bonae naturales, aut malae contranaturales, fieri queunt. Ad has quoque causae illae redigi possunt. Longè tamen commodius, atque indagini aptius praecedenti divisione utemur.

746. Aër nimis aestuans, humidissima oculorum, narium, oris, asperae arteriae, dissipat; vascula ibi exsiccat; pulmonis sanguinem magis cogit, utraque causa pulmonis actiones impedit; multos morbos inde oriundos excitat; humores externos semper tenuiores aufert, internos residuos excoquit, dissipat mobilia, lentiora aggregat, compingit, exsiccat; ergo partes aquosas, spirituosas, salinas volatiles, assiduo diminuit; contra vero salina fixiora, olea crassa & tenacia, aëria exusta & iis involuta, tum terrestria fixa, auget, accumulatur, unit, in massas irresolubiles adunat; hinc itaque, immixtibilitas humorum, simul elongatio, & debilitatio solidorum, & quae inde sequuntur, obstructio, exsiccatio, inflammatio, coctio

coctio impedita, putrefactio, alvus adstricta, sitis, stranguria, urina rubra, humores flavi, morbi acuti, calidi, sicci quammaximè generari solent; inprimis autem genus nervosum, lymphaticumque, & horum actiones inde summoperè laeduntur.

747. Aër gelidus fibras solidas accurtat, densat, roborat; hinc actionem earum in humores auget; ubi autem regelasit, tum fibras dissolvit, destruit; idem aër gelidus humores cogit, densat, pulmonem siccat, stringit, coagulatque sanguinem pulmonalem, unde obstructio, inflammatio, exsiccatio, anhelitus, tussis, coryza, catarus, mucus, pus, gangraena, sphacelus; si autem corpus simul valdè movetur, tum actio solidi in liquores, & humores in liquida, adeo augetur, ut fiat summa attenuatio, perspiratio, voracitas, debilitas, animi deliquia, mors subitanea; si contra quies, summumque simul frigus aëris afficiunt, tum torpor, dolor ad artus, scorbutus, contingunt.

748. Si idem nimium humidus, laxat, solvit, debilitat, fibras, inprimis pulmonales, serum pulmonum retinet, auget, accumulatur, perspirationem in iis prohibet; unde rursus tussis, peripneumoniae, febrae; diarrhoeae similes, torpores, & febres; si magnus calor illi jungitur, cita putre-

refactio, si magnum frigus, tum serosa col-
luries.

749. Atqui nimis ficcus patrat fere eadem,
ac si aestu nimio ageret.

750. Aër nimium gravis, comprimit o-
mnes canales, humoresque totius corporis,
maximè autem in pulmonibus, unde resi-
stentiam cordi nimis auget, motum humo-
rum suffocat, occidit.

751. Idem si levis nimium fuerit, vasa,
humoresque minus premendo dilatat, rare-
facit, hinc tumores, eruptiones humorum,
eorum in loca minus oportuna derivationes,
inde morbos (732.) creat; sed tum simul
minus valet vim contractilem, dilatationi
resistentem, in fibris pulmonicis superare;
unde respiratio sistitur, sanguis ibi accumu-
latur, peripneumonia velox, mors. Sed &
ex iisdem, densi, rarique, aëris effecta pa-
tescunt,

752. Coelum, anni tempestas, solum,
mare, montes, lacus, paludes, flumina,
vapores, exhalationes, meteora, aërem ita
permutant, ut creët varios morbos non pen-
dentes adeò ex ipsa aëris indole, ejusve do-
tibus, qualitatibusque, quam quidem ex na-
turâ & efficacîâ admisti: unde etiam inde
inquiri, atque intelligi, debent.

753. Venti autem agunt in corpus no-
strum vel suo motu, vel quatenus simul no-
bis

bis advehunt qualitates aeris explicatas (749. ad 753.): impossibile est ea de iis dicere, quae omni tempori, & regioni, quadrant, sed cognitio chorographica loci, cujus solum vicinum undique perspectum est, comparata cum anni tempestatibus, aliquid boni, verique, hic adfert. Pariter certâ successivâ serie sequentium notabilis saepe effectus. Primariô agunt ut calidi, frigidi, humidi, sicci. Hinc solida, & liquida, mutant.

754. Cibi quidem, & potus, peccare possunt ad morbos producendos, vel copiâ, vel qualitatibus.

755. Copiâ quidem si male agunt, excessu, vel defectu, id efficiunt.

756. Si nimiâ copiâ peccant, nimis extenditur ventriculus, hinc convulsione natâ ora ejus clauduntur, vasa ejus comprimuntur, dilutio, digestio, contritio, separatio, expulsio, horum prohibetur; inde dyspnoea, circuitus humorum perversus, cruditas, ructus, nausea, cardialgia, vomitus, putrefactio, vertigo, confusio, cachexia, quae omnia vitia hic semel nata vix corriguntur in functionibus sequentibus.

757. Quod si defecerit in inediâ absolutâ, equidem quum merus sit defectus, per se nihil efficit: sed tum intereâ temporis actiones

actiones vitae persistentes solidas corporis partes deterunt, destruunt, consumunt; subtilissimos humorum dissipant, residuos inspissant; repetito continenter attritu solvunt, olea, & sales, eadem extricant, volatilia, acria, rodentia ad minima & tenerissima vascula reddunt, humores putrefaciunt, anhelitum foedant; hinc spuma salina, acris, biliosa, putrida, in ventriculo inprimis & in intestinis; ructus; nausea; animi deliquia; ingens, & atrox appetitus; ejusdem deinde integra prostratio succedens; postea immanis sitis, siccitas, debilitas; tormina; borborygmi; bilis cumulus, vomitusque; macies; pervigilium; epilepsiae; febres furiosae; mors.

758. Ex quibus patet, abstinentiam quoque nimiam peiores morbos, creare, quam nimiam repletionem, & longe difficilius sanari posse prioris, quam posterioris, vitia; sic dictante Hippocrate.

759. Illa autem vitia, quae in qualitate malâ cibi, potusve, haerent, commodè possunt revocari ad acrimoniam, viscositatem, aut oleositatem.

760. Acrimonia cibi & potus est primo Salina; haec autem est muriatica, acida spontanea, vel fermentata. Prima facit sitim, raucedinem, asperitatem, siccitatem, rigiditatem, acrimoniam in humoribus maxime

ximè serosis, similem humorum dissolutionem, serosae lymphae ineptitudinem ad nutriendum, solidorum minimorum destructionem, dolores rodentes, scorbutum muria-
ticum. Altera, quae vel acida simplex, aut plerumque acerba, simul, adstringit, incre-
sat, coagulat, acidam acrimoniam, dolo-
res lancinantes, algentes, cardialgiam, pal-
lorem, scabiem, inprimis creat; atque prae-
cipuè residet in fructibus horaeis paulo mi-
nus maturis. Tertia denique in vinis acidis,
aut acetis, consistens, fere similia facit, at
leviora, deinde prae caeteris nimio usu as-
sumta acre acidum serum facit, unde rheu-
ma, podagra, & similia.

761. Acrimonia secundo in cibis & potu
est Aromatica, ut plurimum constans ex sa-
le & oleo acribus unitis; haec facit sitim,
siccitatem, calorem, ardorem, stimulum
solidi, velocitatem humorum, liquidi dissi-
pationem, hinc cardialgiam, ardorem sto-
machi, nauseam, ructus, vomitus, febres,
maciem, contracturas, & morbos inde pen-
dentes.

762. Acrimonia tertio est Spirituosa fer-
mentatione parata, tempore diuturno au-
cta, destillatione in summum gradum eve-
cta, est ut plurimum in vino, in cerevisia
antiqua, spiritibus stillatitiis; producit si-
tim, temulentiam, fibrarum constrictionem

rem siccam, humorum coagula vix resol-
venda, stimulum celerrimum & citissimè e-
vanescentem partium solidarum, hinc sum-
mam necessitatem similis potus assiduo au-
ctioris, inde debilitates, flatus, obstructio-
nes, febres, tumores, leucophlegmatiam,
hydropes, & similia his mala.

763. Quarto deniqueprehenditur a-
crimonia penetrans Fermentans, quae in-
primis in musto crudo fructuum horaeorum,
aut in vino, cerevisiave, in ipso actu fer-
mentationis citò suppressae clausis; haec
creat ructus, inflatus, spasmos ventriculi,
intestinatorumque, vomitum, choleras, diar-
rhoeas, dysenterias, ileon, & talia.

784. Viscositas autem nimia ciborum ex
farinosis non fermentatis, aut ex gelatinosis
animalium, tum ex caseo lento, aut presso
nimie coagulo lactis, gignit pondus in sto-
macho, flatus, ructus, acorem, crudita-
tes, vasculorum tenuiorum in intestinis ob-
structiones, hinc intestinatorum inertiam, ab-
dominis infarcti tumorem, duritiem; tum
deinde ipsi sanguini infert viscositatem ma-
lam ex unitis iterum viscosis particulis, hinc
obstructiones ad glandulas, pallorem, iner-
tiam, frigus, tumores; sed & patet, quod
frigida dicta potentiâ similia faciant; tum
etiam quod prae caeteris noceant quiescen-
tibus corporibus.

765. Nimia verò Oleositas, solida lubricat, laxat, debilitat; oscula minimorum vasculorum obstruit; hinc introitum aquosorum impedit; miscelam humorum depravat, acria nidorosa, urentia, excitat; hinc ructus, nauseas, vomitus amaros oleosos, creat; tum sitim immanem, obstructions, inflammationes, indigestiones viscerum, & mala inde orta, efficit.

766. Motus nimius muscularis in toto corpore, vel in aliquâ singulari parte, auget semper villorum muscularium contractiones & laxationes reciprocas; simulque velocitatem in omnibus humoribus; hinc fluida, & solida, nimium attrita dissolvuntur; aquosa, spirituosas, mobilia, diffillantur; residui humores in densitatem inflammatoriam mutantur; interim olea, & sales, nimis attenuata, trita, volatilia facta, acria reddita, quasi in putredinem exaltantur; crassa, & tenacia, olea, accumuluntur; humores quasi exusti redduntur; omnium maximè bilis; medulla consumitur; cellulae ichore replentur; macies fit; hinc defatigatio, dolor, inflammatio, febris, suppuratio, gangraena, haemorrhagia, mors subitanea.

767. Si autem acciderit cacochymicis, aut consumto fere viscere quodam laborantibus, tum etiam in summo aestu, subitò lethalis.

768.

768. Vigilia nimia confumit spiritus nullâ arte, nisi somno, reparandos; exsiccat reliqua; atterit solida minima inprimis cerebri, auget acre; coctiones, nutritionesque, impedit; bilem exasperat; hinc productio maciëi, febrium, deliriorum, bilis atrae generatio, agitatio, evacuatio, harumque teterrimi effectus, tristitia, phantasia depravata, inquietudo perpetua.

769. Quies nimia musculorum in toto corpore, vel in aliquâ singulari parte, fibras musculares motui ineptiores reddit; minuit velocitatem in omnibus humoribus; hinc concretio, inspissatio, inertia, tam fluidorum, quam principiorum ea constituentium; cellularum repletio, medullae aggregatio; obesitas; leucophlegmatia; frigus; torpor; pigritia, ἀναισθησία. Unde ergo otii, & vitae sedentariae, effectus cognoscuntur.

770. Somnus nimius, volatilia confumit; inspissat sensim reliqua; ea in vasa lateraliter aggregat, vix movet; figit excrementa; aggravat cerebrum; caput replet; sensus, motusque, hebetat; reliqua fere omnia jam dicta (768.) procreat, hinc simul iis maximè nocere, qui in eum prae caeteris proclives; prodesse his, qui in pervigilia prompti, videtur.

771. Affectus animi violenti, aut diu

permanentes iidem, cerebrum, nervos, spiritus, musculos, mirabiliter, & efficacissimè mutant, figunt, depravant; unde quoscunque fere morbos valent producere, & fovere, prò suâ diversitate, & duratione.

772. Salivæ excretio nimia turbat coctionem primam, hinc & sequentes; profert sitim, siccitatem, bilem atram, tabem, ἀτρεφία: si autem non excernitur in os, aut longè parcius solitò, impedit tum ciborum manducationem, saporem, deglutitionem, digestionem; augetque simul sitim.

773. Bilis excretio nimia per superiora, vel inferiora, orbat chylopoiesin primario instrumento; hinc impedit ciborum coctionem, secretionem, foecum excretionem; producit temperiem acidam, frigus, debilitatem, pallorem, leucophlegmatiam, deliquia. Si vero confecta impeditur fluere in cavum intestini, icterum creat, & simul præcedentia vitia.

774. Lympha pancreatis & intestinorum, si nimia copiâ depellitur in intestina, producit mala similia ac saliva sic peccans (772); sed & simul diarrhoeas serosas praeprimis; unde summae debilitates, animi deliquia, siccitates, sitis, febris hectica, marasmus. Si non fluit in intestina, vel parcissimè, tum facit moles in intestinis crassas, compactas,

paſtas, hinc pondus, repletionem, tormi-
na, volvulum, ſitim, febrem, alvum du-
ram, tumores, &c.

775. Sanguinis nimia excretio; ſive per
anaſtomofin ex hepate, inteſtinis, renibus,
utero, fiat; ſive per diaireſin, diapedeſin,
aut vulnera; tollit vires; minuit ſpiritus;
deſtruit omnes actiones; accumulatur cruda;
aquaſa, pallida; frigida; producit leuco-
phlegmatiam, hydropem; laxitatem in o-
mnibus vafis; in arteriis autem capacitatem.
Cruor autem per haemorrhoidalia vaſa, aut
naturalia mulierum, vel & per alia minus
conſueta loca, dudum jam, & periodicé,
evacuari ſolitus, interceptus nunc, facit to-
picas, dirasque, inflammationes; circulatio-
nis ſuffocationes; febres; mira morborum,
& varia genera; maximè autem valde mira-
biles alibi haemorrhagias.

776. Seminis excretio nimia facit laſſitu-
dinem; debilitatem; immobilitatem; con-
vulſionem; maciem; ſiccitatem; membra-
narum cerebri dolores, calores; ſenſuum,
maximè viſus, hebetudinem; tabem dorſa-
lem; fatuitatem; varios his affines mor-
bos.

777. Urinae excretio nimia; facit ſiccita-
tem; humorum immeabilitatem, ardorem;
ſitim inexplebilem; cruditates, ſpirituum
ſubductionem; maciem; atrophiam; & ma-

la his similia. Nimius autem Sudor ferme eadem efficit: Urina autem suppressa vesicam, ureteres, pelvim, renes, distendendo, rodendô, putrefaciendo, labefactat, corrumpit; toti lymphae cruoris acrimoniam alcalescentem conciliat; hinc cerebri tenella stamina laedendo, anxietates, sopores, insomnia, vertigines, apoplexiam, profert,

778. Sanctoriani perspirabilis excretio nimia facit debilitates summas; hinc animi deliquia; mortem inopinam. Si verô parcior est, vel sublata, facit extremæ cutis vascula ficcari, emori; hinc & majora excretoria obstrui arefacta; mutatur hinc circulatio, retinetur acre; oritur putredo; cruditas; febris inflammatio; apostema.

779. Applicata externa frigida; meatus claudunt, fibras contrahunt, retenta repellunt, exhalationem impediunt; hinc efficiunt quæ perspiratio impedita. Calida autem, aperiunt, laxant, exhalant, versus cutim ducunt, sed exsiccant. Humida abluunt excrementa, aperiunt ora, laxant vasa, alliciunt extrorsum, unde si nimia, morbos producant, ut Sudor nimius (777.) Sicca contraria faciunt: ex quibus efficacia balneorum, fomentorum, epithematum, intelligitur, si prius cognoscitur materies, qualitas, modus, duratioque applicandi. ut

&

& reliqua memorata (744. 4) prius facillimè capiuntur.

780. Sunt & internae quaedam corpori diatheses, adeò generales, ut plurimi morbi ab iis, ut causis, pendeant; unde in enumeratione causarum generali proponi, explicarique per suas causas solent; suntque inprimis plethora, cacochymia, heterogenea interna.

781. Plethora fit, sustentatur, augetur, in corpore, cui viscera Chylopoea fortia, vasa sanguifera laxa, victus plenus boni succi, aetas media, temperies sanguinolenta, tempus hybernium, & aestivum, aër humidus, mens otiosa & indolens, artuum truncatio. Facit autem intolerabilitatem caloris, motusve; extensionem vasorum majorum; compressionem minorum; hinc, minimâ datâ occasione, lacerationem in vasis, suffocationem in liquidis; inertiam; desidiamque.

782. Cacochymia considerari potest vel in iis, quae extrinsecus humoribus accidunt, vel in iis, quae internè illis adhaerescunt; tumque iterum vel in omnibus simul, vel in aliquo singulari.

783. Ubi ergò occurrit primo nimius humorum per vasa motus, is facit humorum compressionem, attritum, attenuationem, calorem, diathesin inflammatoriam,

& mala jam explicita (766.). Eorundem verò motus nimis lentus, facit vitia simillima iis, quae jam exposita (796.). Inprimis periculosus spirituum nervosorum motus excessu, vel defectu peccans, inde enim omnes coctiones, secretiones, excretiones, laeduntur, & inde varii, omnis fere generis, morbi.

784. Humorū autem nimia Fluiditas producit nimiam exhalationem, consumptionem, secretionem perturbatam, vasorum majorum arctationem, inanitatem eorundem, debilitatem, in minoribus vasculis obstructions, rupturas, suppurationes; inprimis nocet si magna acrimonia, motusque, simul concomitantur.

785. Eorum verò Tenacitas nimia parit obstructions, vasculorum extensiones, dolores, tumores, inprimis autem ad glandulas, & ad plexus arteriosos. Ubi vero tenacitati juncta pariter acrimonia, tum pro variâ proportionē, quā concurrunt hae duae, maximè fit vasculorum destructio, unde dein, effusis humidis, pustulae, inflammationes, gangraenae, sphacelus, cancer, ulcera cacoëthe, caries, & similia sanè mala; est autem quandoque acrimonia comes, aliquando pedissequa, tenacitatis.

786. Humores acidi crudi, acidi acerbi
acidi?

acidi fermentati vinosi, acidi chylosi, acidi lactei; tum & alcaliscentes volatiles; fixive, aut jam ipsa re alcalini; iterum falsi muriatici, ammoniacive; acres salini, oleosi, aromatici; insulsi tandem & oleosi; pariunt morbos quam simillimos propositis (760. ad 767.)

787. Pituita autem insipida, acida, falsa, vitrea, Veteribus adeo considerata, intelligetur quoad ortum, & effectus, ex (785. 786.)

788. Bilis flava, vitellina, porracea, aeruginosa, Isatodes, solo motu, convulsione, animi affectu, saepe nascitur, causa vix explicata haecenus; producit autem multos, malosque, morbos, nauseas, horrorem contra cibos, anxietates, singultus, cardialgias, vomitus, dolores iliacos, colicos, tormina, flatus, borborygmos, diarrhoeas, dysenterias, acutos morbos, febres, convulsiones.

789. Bilis autem Atra dicta a colore suo & Bilis vocata à sede, ubi colligitur, & unde excernitur; aliquando sapore acerrimi acetii, quandoque verò putrefacti cruoris, rodit, urit, eliquat, inflammationes, gangraenas, sphacelos, dolores atrocissimos, effervescentias enormes, excitat. Triplex quidem talis in causis morborum describitur: I. mitissima ex ipsa materie sangui-

nis nimis moti, hinc exusti dicti (766. 783.)

3. ex hâc primâ magis, magisque, per easdem causas exacerbâtâ. 3. ex bile corruptâ, exallatâ, quae si ex flavâ, vitellinâ, porraceâ aeruginosâ, Isatode, orta fuerit, posterior semper pejor est, hinc pro varietate indolis, quâ gaudet, & pro ingenio partis, in quam deponitur, varii admodum ejus effectus.

790. Sanguis etiam, serum, bilis, si sca- tent praedominante acido, alcali, muriatico sale, oleo, vel terrâ, producunt morbos, quales ex his rebus oriri demonstrati sunt (760. ad 767. & 786.)

791. Serum sanguinis, bilis, urina, generant ex suâ materia calculos compositos ex volatili spiritu, sale, oleo, & ex terrâ haec excipiente, certo modo unitis.

Hi verô extensâ suâ mole, pondere, motu, vicina comprimunt; tum quoque vasa calculos complexa motu, & pressu suae substantiae contra duos, asperos, atteruntur, destruuntur; hinc transitus humorum interceptur, creatur dolor, inflammatio, ulcus, gangraena, callus, & quae ab his pendent, mala.

792. Ova insectorum cum aëre, potu, cibo, corpori ingesta, pituitae intestinali, foecibusque, mista, aut in cavitatibus nidulantia, fotu, quiete, calore, exponunt ver-
mes

mes rotundos, latos, vel Ascarides; iidem forte quandoque cum iisdem assumtis deglutiuntur, inde crescentes corpori quoque inhaerent.

Illi autem fugendo, movendo, vellicando, rodendo, terebrando, chylum confundendo, nervos irritant, solida vulnerant, nauseas, horrores, cardialgias, vomitus, animi deliquia, maciem, famem caninam, tumorem abdominis, & talia producunt; maximè flatus, subitosque tumores, creant.

793. Vis externa, aut interna, corporum motorum, laedit partes corporis nostri simplicissimas actione omnibus dicta mechanica, utpote nota; haec itaque, fatentibus cunctis, nequit referri ad calorem, frigus, humidum, siccum, principia chemica, acre alcali, vel acidum. Simili autem ratione & alias causas minus visibiles, hinc parum cognitae agere, facile persuademur, quae deinde morbos partium Similarium inprimis pariunt.

794. Materia morbi in parte aegra haerens, subitò collecta, Fluxio, lentè congesta Collectio, appellatur; pro causa agnoscit inertiam partis solidae non subigentis, nec expellentis id, quod formari incipit, aut praesentis jam alibi materiae peccantis in partem, quae nunc obsidetur, derivationem,

795. Derivatio haec, fluxio, vel attractio, dicta Veteribus, fit motu, calore, dolore, fotu. atque hinc oriuntur morbi, qui dicuntur cum materie.

795. Venena, pestis, contagia, ingesta quomodocunque (744. 1. 4.), laedunt solida, fluida, vel utraque ita, ut sistantur cursus humorum vitalium; agunt quidem semper vi mechanicè (793.), sed saepenumero vix explicandâ nisi per principia doctrinae Chemicæ: concipiuntur enim facilè laedere solidas partes nimium dissolvendo, laxando, constringendo; obstruendo; fluida autem depravant nimis inspissando, dissolvendo, acres reddendo; hinc utraque simul corrumpunt unitâ hâc operâ: pleraque ideò velocissima in nervos, pulmones, sanguinem, agunt actione hætenus minus observatâ, ideo habitâ planè insuetâ, & incomprehensibili, unde etiam morbi sic geniti dicebantur Antiquis morbi Totius Substantiae laesae.

797. Sed & sunt causae quaedam singulares morborum peculiarium admodum notandae, quum malae Conformationi praebeant, originem; primariae habentur, imaginatio Matris, imprudens actio Obstetricis, Nutricis, vel Custodis negligentia, his enim corpusculum tenellum agitatum, pressum, tractum, pulsum, ligatum, deformatur

matur in faciem vix postea emendabilem. Sed & indoles spissorum & acrium humorum similia multa producant.

791. Causae etiam cavitatis vitatae in partibus male dispositis clarae, five ut internae five ut externae, spectentur (707. 798.). diacresios autem origo est ex distensione, acrimonia, vi externa. Hinc & reliqua mala huc relata patefcunt.

799. Fortis pressio; valida distractio; ligamentorum, aut membranarum coërcentium laxatio, aut dissolutio; producant luxationes, contorfiones, hernias, procidentias partium.

800. Secantia, pungentia, ictum inferentia, rodentia, adurentia, distendentia, contudentia, rumpentia, sunt causae praecipuae Solutae Unitatis.

ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ.

801. **I**D praeternaturale, quod ex morbo, ut causa, in corpore aegroto fit ita, ut distingui queat tamen ab ipso morbo & ab ejus causa proxima, vocatur σύμπτωμα morbi; si autem eadem ratione ex morbi causa fluit, dicitur causae σύμπτωμα: at vero, ubi ex alio priore symptomate, ut causa, prodit, appellatur σύμπτωμα συμπτώμα-
τος.

τϞ. Verum id ipsum, quod morbo super-
accidit ex diversâ à praecedentibus origine
potius dicetur ἐπιγένημα, ἐπιγενόμενον, συμ-
βεβηκός.

802. Unde efficitur ipsa haec symptoma-
ta priora reverâ iterum esse morbos, nume-
ro, varietate, effectu, admodum dissimi-
les; tamen satis commodè ex placitis Vete-
rum revocantur ad Actiones laesas, Reten-
torum & Excretorum vitia, atque Qualita-
tes corporis mutatas. Horum recensio ad-
iunctâ causâ incumbemus.

803. Prima igitur classis horum digeri-
tur juxta seriem actionum imminutarum,
abolitarum, auctarum, depravatarum; un-
de primò occurrit enarratio symptomatum
appetitus in cibos, potus. Adeoque δυσο-
ρεξία, appetitus cibi imminutus; ἀνอเรξία
idem deletus; ἀποσιτία abhorrens fastidium
cibi, hinc vita sine cibis; βελιμϞ, ὄρεξις
κυνώδης, fames aucta, canina, vel bovina;
κίσσα, μαλακία, pica, appetitus vix supe-
rabilis eorum, quae in nutrimentum com-
mutari queunt, vel eorum, quae neutiquam
apta huic operi.

Causae horum symptomatum plerumque
deprehenduntur pituita iners, viscida; ob-
ruens, bilis absentia, salini suppressio, fi-
brarum laxitas aut paralyxis; fordes à putri-
do, sanguinis aquosa indoles, obesitas, o-
tium;

tium; acrimonia acida, falina, biliosa, atrabilaria, ad stomachum & intestina delata, vermes, fibrarum in iis validum robur, motus assiduus; acer humor praedominans, vix nisi infueto assumpto compescendus, circuitus cruoris mutatus, imaginatio depravata, gravidis imprimis.

804. Potus desiderium inexplebile, sitis nimia, solet oriri à nimia ficcitate; à spissitudine humorum immeabilium; à calore nimio; ab acri muriatico, ammoniaco, alcalino, aromatico, oleoso exusto; à venenis.

805. Manducatio laeditur vitio oris, linguae, dentium, maxillarum, salivae, musculorum; quod pendere potest à vulneribus, inflammatione, paralyfi, spafmo, ficcitate.

806. Deglutitio laeditur quoque vitio oris, linguae, palati penduli, tonsillarum, uvulae, laryngis, pharyngis, oesophagi, ventriculi superioris; atque illud accidit per vulnera, inflammationem, dolorem, tumorem, spasmus, paralyfin, ficcitatem, *χονδρογενίαν*, luxationem partium laryngis, aut vertebrarum colli, absentiam mucii.

807. Actionis stomachicae laesae primae species sunt *ἀπεψία*, *δυσπεψία*, *βροδυπεψία*, *Αγρογία*, quando cibi ventriculo

con-

contenti aut non coquuntur; aut tardè, & difficulter; aut si in putrem humorem à bono chylo diversum commutantur; causae sunt eadem fere ac ἀνορεξίς (801.); maximè defectus, & inertia, salivae oris, & ventriculi; organa respirationis languida; fordes; vermes; tenacia ingesta; putridorum humorum affluxus. Celerior autem Digestio, caeterum bona, rarò morbus est, aut causa ejus jam in βελίμω explicata (803.)

808. Vitia verò expulsionis ex ventriculo recensentur singultus, nausea, vomitus, cholera, ructus. Quorum primum est, ut videtur, convulsio oesophagi ventriculum & diaphragma fursum trahens, dum simul diaphragma subitò deorsum convellitur; causa autem ejus deprehenditur celeris deglutitio copiosi ingerendi; copia ingesti; acrimonia ventriculo inhaerens; inflammatio oesophagi, ventriculi, septi transversi; spasmus à nimia evacuatione, vel ab excessu vomitus exercitati; venena acerrima.

109. Nausea, & Vomitus, videntur esse motus spasmodici retrogradi fibrarum muscularium oesophagi, ventriculi intestinorum, simulque convulsiones validae muscutorum abdominalium, & septi transversi; quae leniores Nauseam, violentiores Vomitus, creant. Fiunt autem hae à copiâ nimia

mia, aut acrimonia ingesti, à venenis, laesione cerebri vulnerati, contusi, compressi, inflammati; ab inflammatione diaphragmatis, ventriculi, intestinorum, splenis, hepatis, renum, pancreatis, mesenterii; ab irritatione gulae; à motu perturbato spirituum per agitationes insuetas in rheda, mari, &c.; ab idea rei, quae nauseam, vomitumve, saepe excitavit.

810. Cholera vero, violenta sursum deorsumque expulsio ex ventriculo & intestinis; est convulsio vomitum creans (809.), & simul fortis intestinorum deorsum spasmus; causae itaque eaedem, at violentiores ut plurimum, maximè ingurgitatio fructuum horaeorum, & fervidum Augusto mense coelum.

811. Est Ruētus explosio materiae elasticae convulsiva contractione fibrarum oesophagi, ventriculi, intestinorum, compressae, mox, iisdem resolutis, liberatae; haec autem fit à cruditate, putredine, acore, fructibus horaeis, musto, liquoribus fermentantibus, venenis, morbis spasmodicis, omni acrimonia valida.

812. At Expulsio & ventriculi, & intestinorum laesa quoque habetur in *λειεντερίᾳ*; quae est cita expulsio per alvum alimentorum, quae ventriculo ingesta, non mutatorum; cujus quidem causa est inertia hu-

morum, ut in ἀνορεξία, & ἀπεψία; tum laxitas summa ventriculi & intestinorum; respiratio interim satis fortis.

813. Si chylus una cum foecibus alvinis ejicitur, vocatur Affectio Coeliaca; ubi videntur concurrere pro causa constituenda stomachus & humores satis validi, dum interim intestina nimis laxa, aut oscula vasorum lacteorum quacunq; de causa obstructa.

814. Diarrhoea est frequens, & copiosa, per alvum egestio excrementorum liquidorum; five ex cibo, potuve, five ex humoribus quibuscunq; undecunq; delatis in intestina, exorta fuerint. Ejus vero causa est vel acre intestina irritans, humores exprimens, ex hepaticis, pancreaticis, mesentericis, intestinalibus, vasis, dum simul ora venularum mesentericarum, & lactearum, obstructa; vel laxitas ingens fibrarum intestinalium; denique aliae excretiones impeditae.

815. Dysenteria est diarrhoea cum dolore notabili; cujus materies eadem quae diarrhoeae, sed acrior, & praeterea ergo bilis, feri, cruoris, muci intestinalis, puris, faeciei, bilis atrae, fibrarum, caruncularum, membranarum. Inde & causam habet eandem, at violentiorem, quae saepe acrimonia quaecunq; humorum, tum inflamma-
tio,

tio, ulcus, gangraena, vel intestinorum, vel partium, suam colluviem in ea deponentium.

816. Ileus vocatur rejectio violenta per os eorum, quae cibi, potus, medicamento titulo assumpta; aut chyli, bilis, feri stomachici pancreatici, intestinalis; bilis atrae, muci, puris, ichoris; foecum intestinalium; clysmatum ipforum. Cujus quidem symptomatis proxima causa semper videtur motus inversus fibrarum intestinorum, ventriculi, oesophagi, accedente simul, causa quacunque (809. 810.), vomitu; remotior vero est inflammatio, volvulus, apostema, scirrhus, cancer, foex dura, calculus, hernia, convulsio, intestinorum. Ex his re-tentio foecis durioris in origine, causa, natura, effectis, intelligitur.

817. Si autem generatio, & excretio in intestina, Bilis laeditur, symptomata inprimis oriuntur haec; icterus; cachexia biliosa; calculus, gypsus, hepatis; obstructions; excrementa alvi alba, dura, sicca; appetitus deletus; ciborum digestio impedita; miscela impedita partium assumtarum; Tympanitis; hydrops: pro causa agnoscit plerumque hepatis inflammationem, exsiccationem, obstructionem; humorumve ejus, & abdominalium viscerum, inspissationem quancunque.

818. Si autem lymphæ pancreatis, hepatis, intestinorum, læduntur in sua confectio-
ne, vel motu, oriuntur symptomata quam
simillima recensitis (817.); quin & causæ
erunt similes.

819. Sanguinis in corde mutatio, ejus
est modo receptio, mora, expulsio; quæ
si nimiae quoad motum, faciunt febres con-
tinuas, ardentes, validas; sin vero remora
longior, vel expulsio languidior, tum fiunt
languores, concretiones polyposæ, vel pi-
tuitosæ, frigus, leucophlegmatia, hydrops,
atque plurimi diversi alii hinc oriundi morbi.

820. Actio læsa pulmonum tam respira-
toria, quam transmissoria cruoris, consistit
inprimis in augmento vel decremento effica-
ciæ ejus in sanguinem; à priori videtur ori-
ri *Ἀφθεσις φλογιστική*, à posteriori *αἱμα-
τοποιήσις* & impedimentum, & nutritionis, un-
de *καχεξία*, *ἀτροφία*, *φθίσις*, & infinita
mala; causa autem illius actionis læsæ est
omnis labes organorum multiplicium, quæ
respirationi exercendæ serviunt.

821. Secretionis Urinæ læsæ sympto-
mata præcipue sunt 1. *ἰσχυρία*, nempe in-
tegra retentio urinæ nullo modo excretæ;
cujus causæ primariæ, plethora, inflam-
matio renum, ureterum, vesicæ, colli ve-
sicæ, urethræ; earundem partium spas-
mus, pressio; tum & obstructio à lapide; pi-
tuita,

tuita , pure , thrombo , caruncula , apostemate , tumore.

822. 2. Est δυσχέρια, nimirum urinae excretio cum molestia , conatu , aut dolore : cujus species σφγγίτεια dicta , ubi habetur stillatim cum sensu ardoris emissum lotium ; causa utriusque mali multiplex ; nempe acrimonia inprimis recentis , fermentantis , cerevisiae ; vini , aut foecum utriusque ; acrimonia acida , falsa , alcalica , oleosa , aromatica , biliosa , humorum ; excoriatio partium vesicae aut urethrae ab inflammatione , ulcere quocunque , atterente calculo , causticis maximè infectis assumtis ; calculus occludens , tumorve , in vesicae collo , ejusve urethra.

823. 3. Censetur urinae Incontinentia , quando sine voluntatis , respirationisve , nixu , sponte effluit ; oritur ut plurimum à resolutis , dilatatis , discissis , suppurando consumtis , gangraena putrefactis , fibris sphincteris vesicae.

824. 4. Denique est Αλγέτης , quae est urinae chylosae , vel lacteae , frequens , & copiosa trajectio ; causa ejus censetur nimia laxitas fibrarum in arterioliis urinosis , concurrens simul cum humoribus valde dilutis , quae utraque ab aquosis.

825. Actio autem Vitalis laesa spectat maximè pro symptomatibus pulsus cordis ,

respirationis exercitationem, vel utraque simul.

826. Ita quidem, ut ergo 1. Primo numeretur Palpitatio cordis, quae dicitur violenta ejus contractio una cum magna resistentia cruoris à corde pulsī; causa ejus plerumque est inordinatus, & violentus, spirituum vitalium in cordis villos impetus, ut in summis animi affectibus, subito terrore, affectu hysterico, motu violento & subitaneo, evigilatione praecipiti; aliquando est irritatio fibrarum cordis ab acri quodam stimulo facta, ut in cacochymicâ materie mota, inflammatione cordis, pericardii, hisve male affectis à calculo, vermibus, pilis, aneurismate; deinde à cruore spisso, polyposo, copiosiore; tandem ab arteriis cartilagineis, osseisve, factis, aut his ad extrema obstructis.

827. 2. Pulsus arteriarum intermittens contingit aut vitio liquidi cerebellofi inaequaliter influentis in cor; aut vitio vasis transmittentis sanguinem & humores; vel denique peccante humore illo, qui fluit per vasa; causa proinde hujus mali varia, ut convulsio, polypus, cacochymia pituitosa, inflammatio arteriosa, pulmonica, cardiaca, cruor deficiens, arteriae osseae, cartilagineae, aneurismaticae, calculo infarctae, cor male affectum vario modo.

828. 3. Pulsus crebrior oritur semper à celeriore contractione systolica cordis; haec autem à frequentiore influxu spirituum cerebelli, & difficiliore progressu liquoris expellendi; quo faciunt acre, & obstructum.

829. 4. Pulsus imminutio, vel deletio; quae reducitur ad *λειποθυρίαν*, ubi eo usque deficit, ut vires multum debilitatae corpus vix sustineant; *λειποψυχίαν*, quando haec eo usque increfcit, ut & naturalis calor multum labefactari incipiat; *συγκοπὴν* ubi cor eò usque deficit, ut calor, motus, sensus, fere deleantur, sudoresque frigidi exprimantur; *ἀσφυξίαν* ubi omnia illa quoad sensum deleta mortis imaginem simulant; Causae horum symptomatum variae, varioque gradu constantes, similes fere iis, quae (827.), inprimis ideae rei horridae, graviditas, animi affectus, spasmi, inanitiones quaelibet, maximè sanguinis in vulneratis, parturientibus, abortientibus, cancerosis.

830. Respiratio verò laesa symptomata primaria numerat I. *ἀπνοίαν*, ubi integrè desinit; & agnoscit pro causa fere quae in pulsu imminuto recensita (829.); tum eo spectat aër vitiosus (746. ad 754.); venenati vapores, causticique acidi, vel austeri; paralyxis, vel spasmus organorum respira-

tioni famulantium (602. ad 625.); ut & alii morbi, qui harum partium functionem omnino destruunt.

831. 2. Δυσπνοία, in qua cum molestia, dolore, fatigatione, respiratio contingit; haec quidem habet easdem, ac prior, causas (830.), sed leviores, quo & mala facit praeter caeteris pectoris conformatio.

832. 3. Ἄσθμα, quae est frequens, molesta, sibilosa, respiratio; plerumque orta à causis dyspnoeae pertinacioribus; sed maximè, ut videtur, à constrictione spasmodica fibrarum muscularium in pulmone.

833. 4. Ὁρθοπνοίαν, quae anhelosa, difficilis, stertens, solâ erecta cervice & thorace absolvenda, respiratio; causae iterum eadem (830. 831. 832.), sed vario insultu agentes, recedentesque.

834. 5. Catarrhum suffocantem; qui videtur esse subita occidens ἀπνοία; habet & hic causas easdem (833.), maximè observantur frequentes, materiae eliquatae in fauces & pulmones subita destillatio; nervorum summa vitia ut in hystericis; polypus cordis major subito in pulmones trusus.

835. Verum omnia haec symptomata (830. ad 835.) solent produci à causis quibusdam notabilibus per incisa cadavera, vel excretionem materiae, manifestatis; quae sunt

sunt primario Thoracis repletio per extravasatam lympham, pus, sanguinem; etiam inflammatio laryngis, asperae arteriae, bronchiorum, pulmonum, pleurae, mediastini, diaphragmatis, pericardii, muscutorum thoracis respirationi fervientium, ut & abdominalium; tum & materies diversa, polyposa, gypsea, pituitosa, calcea, calculosa, purulenta; tum quoque tumor circa laryngem, in ea, ut & in pulmonibus, vel thorace, inflammatorius, suppuratorius, scirrhosus, canerosus; tandem & lata accretio pulmonum cum pleura.

836. Visus laesi symptomata numerosa recensione causarum juxta diversitatem locorum optimè distinguuntur, primo enim partes coërcentes bulbum oculi male afficiunt premendo, protrudendo, extrudendo, erodendo, per tumores inflammatos, apostemata, scirrhos, caneros, exostoses, caries ossium orbitam constituentium; inde enim figura, humores, circuitus, visus axis, collectio radiorum in debito loco depravantur.

837. Deinde etiam palpebrae inflammatae, suppuratae, inflatae, conglutinatae, concretae, grandinosae, visum mirè turbant variis quidem de causis, sed maximè frequenter per glandulas sebaceas male affectas; etenim omnibus oculi fordescunt, si-

milia pati incipiunt, aciem amittunt, humores pervertunt.

838. Quin etiam peccato lachrymarum abundantium, exacerbescentium, spissescens, ad limbos palpebrae utriusque nantium guttatim, inde in genas ex oculis destillantium; fiunt hic humiditates turbantes aciem, erosiones inflammatoriae, obfuscationes, fistulae lachrymales; contingent illa vitio laxitatis nimiae in glandulâ lachrymali, aut acrimoniâ & motu nimio materiae lachrymosae, tum malâ forte figurâ tarforum palpebraliū, aut malo habitu carunculae angularis, vel malâ, variâque, dispositione osculorum palpebraliū absorbentium lachrymas, fistularumque has deducentium in faccum lachrymale; iterum hujus quocunque recessu à statu naturali, & canalis nasalis, vel membranae nares intus succingentis illo peccato, quo exitum per hunc canalem in cava narium impedit; sunt autem omnes causae, quae priores enarratas creant, quam plurimae.

839. Deinde verò depravatur, impeditur, aboletur, Visio, tunicae Corneae atque Adnatae obscuracione, dealbatione, in-craflatione, oedemate, phlyctaenâ, inflammatione, ungue, farcosi, perlâ, cicatrice, panniculo, albugine, cartilagine; quae etiam ex causis variis, diversisque, accidere solent.

840. Quando etiam humor Aqueus deficit, fit oculi marcor, corneae corrugatio; si abundat, nascitur oculus elephantinus; si stagnat non renovatus, putrescendo totam fabricam oculi pessundat; si colorem accipit, spissaturve sive in muci, sive in pituitosi, indolem, hinc suffusiones, cataractae; oculorum color alienus; haec plerumque inter interiora uveae & inter lentem crystallinam; estque causa fere inflammatio, cacoehymia, aut nimis coagulantium imprudens applicatio.

841. Si Uvea inflammatur oritur ophthalmia maximè dolens, brevi perniciosissima visui; si suppuratur, perditur acies & visus; si immobilis fit, simulque contracta, oritur *ἡμεροπλωσία*, quae & contingit, ubi cataracta minor, ad margines tenuior, in medio spissior, adest; si autem immobilis, & simul valde aperta, tum *νυκταπλωσία* oriri videtur.

842. Verum etiam fit, ut Lens Crystallina opaca, inflammata, suppurata, hydro-pica, corrupta, atrophica, facta producat glaucoma, cataractam, visum hebetem, coecitatem opacam, *ἀμβλυωπίας*: si verò eadem laeditur in suâ figura, mole, spissitudine, tenuitate, creabit multa, varia, & saepe mirabilia, mala, visui accidentia.

843. Imô & figura nimis sphaerica prominentis bulbi, quin etiam parvitas pupillae, & multae conditiones minus clarè hactenus perspectae in longitudine oculi, in ipsa lente, ejusque situ, poterunt *μυωπίαν* variam efficere; ut contrâ in planiore oculo, aut longiore, tum & ex variâ indole lentis, ejusque situ, *πρεσβυωπία* nasci poterit.

844. Sed Vitreus humor iisdem vitiis jam enarratis (840. 842.) obnoxius mala fati similia pati, & producere poterit.

845. Membranae Retinae varia vasa multa pati, diversa efficere, queunt; etenim eorum hydrops, oedema, phlyctaena, inflammatio, compressio; ut & nervi optici ipsius, atque membranarum eum involventium, similes morbi; tum tumor, steatoma, abscessus, hydatis, lapis, inflammatio, extenuatio, exesio, corruptio, obstructio, cerebro accidens ita, ut libera communicatio inter nervum opticum ejusque originem in parte medullosa cerebri impediatur, vel omninô aboleatur; omnia haec vario modo efficient imagines, floccos, scintillas, *αμαύωσιν*, dictam Guttam Sere-
nam.

846. Et paralyfis vel spasmus musculorum; qui oculum agitant, horum distractiones variae ortae ex ossibus orbitae male affectis,

ctis, tum etiam vulnera, ulcera, inflammatio, pressio, possunt facere *ῥινοπτιάν*, strabismus, luscitatem, adspectum trucem, & talia mirabilia mala.

847. Tunica tandem Choroeïdes, Ruyfchiana, Uvea, vasis sanguiferis abundantissimae, inflammationi, & suppurationi obnoxiae, valent *ὑπόπυον* tandem producere, quin & à variis admodum diversarum in oculo partium morbis alucinatio, fallacia, confusio, hebetudo, coecitas, produci poterit frequentissimè.

848. Auditus laesi primaria symptomata quidem numerantur, ejus augmentum, imminutio, ablatio, depravatio.

849. In acutissimis cerebri, nervorum, membranarum, morbis, his ut videtur nimium tensis, saepe oritur intolerabilis fere *ὀξυηκοία* minimo sono validissimè afficiente cerebrum, atque excitante aliquandò convulsivos motus.

850. *Βαρυηκοία* dicitur, vel gravis Auditus, quando perceptio soni minor est quam ejus magnitudo in sanitate requireret; oritur autem ex plurimis sanè, iisque diversissimis profectò, causis, commodissimè juxta varia loca affecta enarrandis, sunt enim auris externis nimis plana, vel ablata; meatus auditorius nimis rectus, angustus, obstructus à tumore quocunque, ab infectis,
pure,

pure, fordibus, cerumine concreto; membrana tympani laesa, laxa, spissa, callosa, crusta adhaerescence fungosa spongiosa & crassa reddita; concha interna impleta ichore, pure, pituitâ, tumoribus membranae eam undique investientis, pulvere illapso post ruptam membranam tympani, canalis Eustachianus impeditus, obstructusve; ossicula à nexu suo soluta, atque per meatum saepe rejecta, suppuratâ membranulâ colligante, ut post diros dolores inflammatorios auris internae saepe contingit, aut ossicula absentia per malam conformationem; exsiccatio, laxatio, spissatio, inundatio, nimia tensio, corruptio, exesio, induratio, membranulae fenestrae rotundae, atque ovalis; vestibuli, labyrinthi, cochleae, meatum ossis petrosi, vitia admodum varia, inflammatoria, obstructoria, paralytica, & quae ex his, ut causis, iterum enasci poterunt, tum horum mala structura auditui contraria; tandem omni impedimento, quo nervus mollis auditorius à suo ingressu in os petrosum, usque ad medullam oblongatam, vel hinc usque ad originem in medullâ cerebri, mediâ viâ impeditur, ut sunt inflammationes, tumores, exostoses, cerebri laesa functio, & plurima praeterea mala: unde perspicitur ratio difficilioris curationis horum.

851. Etiam vitio aëris externi, maximè humidi, & nebulosi; aut interni non potentis libere ingredi, exire, accidit depravatio Auditus; tum inprimis hîc nocent morbi illarum arteriolarum, quae ornant membranulas in toto organo auditus ubique dispersas; inde enim facilis intellectus, tinnitus, bombi, echûs, fufurri.

852. Si tandem omnia haec vitia enarrata (849. 850. 851.) validissimè increfcunt, diu admodum persistunt, tum oritur κώφωσις vel perfecta surditas, hincque loquelae ignorantia, vel oblivio; cujus causa saepe concretio tubae Eustachianae saepenumero in lue gallicâ exesis faucibus, deinde cruditate labiorum unitâ concretis.

853. Olfactus etiam minuitur, aut tollitur; 1. Defectu, aut soliditate, quatuor ossiculorum spongiosorum, vel cavernarum in osse frontis, maxillae superioris, & cuneiformi osse. 2. Membranae olfactoriae ficitate, humiditate, inflammatione, suppuratione, gangraenâ. 3. Compressis olfactoriis nervis per tumores quoscunque hîc enatos, exostoses, polyposque. 4. A vitiis in cerebro ad originem horum nervorum, ut ante jam dictum in aliis Sensibus; depravatur etiam à foetore materiae cujuscunque in locis his cavernosis stabulante, atque assiduò exhalante.

854. Gustus quoque minuitur, tollitur, depravatur; priora bina contingunt, si papillae gustantes linguae obducuntur crustâ, fordibus, muco, aphthis, pelliculis, pustulis, verrucis, inflammatione, exsiccatione, laesione accedente saepe simul nervorum quinti & noni paris. Depravatur verò vitio humoris praedominantis, imprimis id saepe haeret in salivâ ori infusâ, quae sapore peccans multa hîc producit effecta saporis biliosi, alcalini, acidi, salini, aeruginosi, oleosi, saccharini, cadaverosi, haud aliter, ac si res assumtae repraesentato hoc sapore donarentur.

855. Tactus laedi solet primò in stupor vix sentiente, vel admodum obtusè, & quasi per interpositum medium; quod contingit prae frigore nimio extremi organi, vel nervi, aut cerebri, vitio, ut & ab interposito cujusdam sensui ineptae materiae; deinde in nimis acutâ sensilitate, vitio nervum non satis tegentis cuticulae, ejusve forte nimia tensione & teneritudine simul; etiam in abolitâ planè Tangendi facultate ob omni causâ, quae nervos, cerebrum, aut utraque, inepta reddit colendo huic muneri, ut profectò Apoplexiae & Paralysis historia satis docet.

856. Pervigilium oritur 1. A nimia determinatione liquidi nervosi ad organa Sensuum,

suum. 2. à nimio ejus raptu versus cerebrum, obstructis inferioribus à frigore, aliâve causâ, ut in hypochondriacis, melancholicis, maniacis, inferius frigentibus. 3. ab irritante quocunque, & ubicunque posito, quod organa Sensuum, maximè cerebri, vellicat. 4. à nimio motu humorum, cerebri meatibus adhucdum apertis. 5. à morbis, in quibus illa praememorata praedominantur, ut à febribus, phrenitide, melancholiâ, doloribus, suppurationibus, & similibus malis.

857. Sed nimia Somnolentia oriri solet ab omni causâ, quae impedit liberum fluxum, & refluxum, spirituum bonorum, & satis copiosorum, à medullâ cerebri per nervos ad organa Sensuum, & muscutorum voluntati servientium, iterumque ab his ad originem horum nervorum in medullâ cerebri; est quidem haec causa multiplex admodum, tamen referenda facilè ad plethoram, obstructionem, humorum effusionem, vasorum compressionem, inflammationem, suppurationem, gangraenam, inertiam, collapsum ab inanitione, usum opii & narcoticorum, aromatum, spirituosorum fermentatorum, naribus nimis applicatorum, vel corpori ingestorum, cibos duros, pingues, copiosos, diuque in stomacho haerentes, magnâ nimis copiâ ingestos.

858. *Κῆμα ἀγρυπνῶδες*, insuperabilis

Dd

pro

proclivitas in Somnum cum perpetuâ à terribili insomnio excitatione, agnoscit causas (857.) similes prioribus, accedente interim magnâ stimulatione ab ingenti plerumque inflammatione concurrente. *Κῶμα ἀγρυπνῶδες* assidua dormitio cum assiduo in eam post excitationem relapsu, causas habet plurimas fere easdem, & majores jam explicatis, (857.). *Κάθεϛ*, profundissimus somnus, cum repentinâ sensuum, motuumque, abolitione, unâ cum febre acutâ, & difficili admodum excitatione; est Apoplexiae calidae genus levius. *Λήθαργος*, profunda, tranquilla, obliviosa, somnolentia, ex lentâ, frigidâque, causa caeterum simili multis causis (857.) dictis, atque saepe ex concursu variarum talium ortâ. *Καταφορεῖ*, ab antecedentibus vix differt.

859. *Ἀναίσθησις* facultas ablata percipiendi actiones objectorum sensibilibum in organa Sensuum externorum; tum & varii gradus illius, stupor, hebetudo, confusio; Memoria minor, major, abolita, confusa; Judicii facultas vacillans, deleta, confusa, Ratiocinandi facultas vacillans, deleta, turbata; delirium, stultitia, furor, mania, imaginatio depravata; omnesque morbi huc referri soliti; pendent quidem ex multis, atque diversis planè causis, ita tamen, ut commodè peti queant ex his, quae ordine
ex-

explicatae jam sunt (836. usque ad 859.); in quibus tamen aetas; affectus; rigiditas, laxitas, concretio, deletio, solidorum; inspissatio, acrimonia, inertia, fluidorum; ut principes inter caeteras deprehenduntur.

860. Ἀποπληξία, ablatio subita, integra, Sensuum externorum, internorum, motuumque voluntariorum omnium, respiratione & pulsu perdurantibus, saepeque auditis, superstitibusque functionibus, quae à prioribus immediatè pendent; causam habet in cerebro id omne, quod impedit fluxum spirituum ab origine medullae cerebri per nervos cerebri; haec est multiplex, & referenda apposite satis ad omnes eas, quae comprimunt cerebrum externè, interneve, revocandas ad quinque classes primarias, quae
1. fracturae, impressiones, exostoses, tumores, compressiones, cranii, inprimis in juventute, & pueritiâ, adhuc teneri. 2. humores cruenti, ferofi, purulenti, pituitosi, saniosi, stagnantes, effusi, iis locis, ubi possunt comprimere, vel erodere cerebrum, ejusque membranas, ut inter cranium & meningas, inter has & cerebrum, in ventriculis cerebri, ad medullam oblongatam, ad medullam spinalem. 3. Tumores inflammatorii, aquosi, ferofi, purulenti, mucosi, sebacei, scirrhusi, lapidosi, iisdem in locis,

& eodem effectu compressionis enati. 4. Impedimenta fluxus sanguinis appellendi, perfluxuri, ad cerebrum, vitio praecipuè vaporum vulneratorum, compressorum, obstructorum vitio polyposi spissamenti, fideratorum. 5. Impedimenta similia nata in venulis, finibus, venis, in quae redit à cerebro humor sanguineus; nascuntur autem haec impedimenta quam maximè à compressione venarum.

861. Παράλυσις, immobilitas musculorum flaccidorum; causa impeditus influxus spirituum in villos musculorum, vel cruoris arteriosi in ejus vasa; contingit vitio cerebri, nervi, musculi ipsius, vel ejus articularum.

Παραπληγία, immobilitas omnium musculorum sub capite, qui habent nervos à cerebro & cerebello sub cranio egressos; causa ideò plerumque haeret ad ventriculum quartum cerebri, vel ad initia spinalis medullae.

Ἡμιπληγία, idem morbus, sed modò ad unum latus totius corporis; hinc causa eadem, sed uni modò lateri cerebri, aut medullae spinalis, applicata.

Παράλυσις partis singularis & hinc clarè cognoscitur. Atque intelligitur, cur in apoplexiâ simul adsit paraplegia, aut saltem hemiplegia valida? item cur ablatae apople-

xiae

xiae alterutra harum fere ubique succedat, diuque restet.

862. Ἐπιληψία, Morbus Caducus, est subita, integraque, abolitio Sensuum externorum, internorum, motuumque voluntariorum cum reciprocis violentis convulsionibus, & resolutione: unde videtur hic concurrere causa duplex, & quasi opposita, partim apoplexiae, partim pervigilii, aut comatis vigilis (856. 858. 860.), vicissim agentes, nec adeo fortes, nec tamdiu durantes, ut ibi.

863. Δῖν, Vertigo, apparens rotatio objectorum, atque membrorum vacillatio; causae ut apoplexiae, sed leviores.

864. Σπασμός, Convulsio, est invita, violenta, contractio musculi, cum attracta simul parte musculo appensa; causa, liquidum nervosum fortiter & diu in musculum influens, cujus causae infinitae, in sanguine, arteriis, meningibus, cerebro, nervis, musculis, cranio.

Τέταν, rigiditas, convulsio invita, violenta, musculorum parti flectendae & extendendae propriorum simultanea; quae hinc vel universalis omnium simul, vel singularis unius cujusdam membri.

Ἐμπροσθίων, est spasmus musculorum, caput, collum, thoracem, lumbos, ad anteriora flectentium.

Ὅπισθότονος, est spasmus musculorum caput, cervicem, dorsum, retrò flectentium: & liquet faciliè attendenti, quod posteriorum causa una & eadem ut spasmi, sed magis universalis, & fere semper subtilis, acerrima, venenata.

865. Hinc bene patet, cur vertigo, convulsio, imprimis universalis, morbus caducus, resolutio, imprimis si majores, pertinaces, & ex interiori causâ, fere semper tandem in apoplexiam transeant.

866. Excretorum, & retentorum vitia jam exposita in causis morborum praemissis (772. ad 779.), unde petenda tam haec, quam eorum causa: vermes, calculi, & similia insolita huc possunt referri.

867. Qualitas corporis vitiata dicitur, quae dispositionem in sensus incurrentem laedit; consideratur verò hic quam maximè quoad colorem, odoremque.

868. Cutis, cuticulae, tunicae oculi adnatae, tunicae corneae, labiorum, oris, linguae, faucium carunculae oculi, color pallidus, flavus, viridis, lividus, ruber, ater, pendet à similibus corporibus per pellucida vascula translucentibus; & prout variâ serie se mutuò exceperint, etiam varias causas agnoscunt; ut in phlogosi, gangraenâ, sphacelo, &c. patet.

869. Ossium pallor, rubedo, flavedo, fuscus aut ater color, à contusione, inflammatione, abscessibus, medullâ morbosâ, ablatione periostei, carie, spinâ ventosâ.

870. Foetor autem oritur ab humoribus stagnantibus, effusis, corruptis, vel venenatis; ut & ab omni causâ, quae olea & sales nimium attenuat, & volatilia reddit, ut est inedia, calor, motus nimius, acrimonia nimia assumti.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Τ Ι Κ Η Σ

G E N E R A L I A.

871. **Q**Uum Morbus sit effectus à suâ causâ pendens, ens est singulare, ab omni alio distinctum, ideôque in suâ propriâ singulari naturâ accurate cognoscendum, ut curari queat. Quod idem de Sanitate, ejusque statu vario sentiendum erit.

872. Natura autem praesens vel Sanitatis, vel defectus ejus, Morbi, rarô per se apparet sensibus, hinc nec per se tam conspicuè, ubi praesentes in corpore sunt, possunt cognosci: quin imô utriusque ratio saepe latet.

873. Sed ex praesentiâ utriusque fiunt